

Velferdssamfunnet mot vippepunktet?

*- og betydningen arbeidsmiljø har for å løse
utfordringen vi står i*

Ulf Andersen

Statistiksjeff // Nav

Foto: Simon Studler

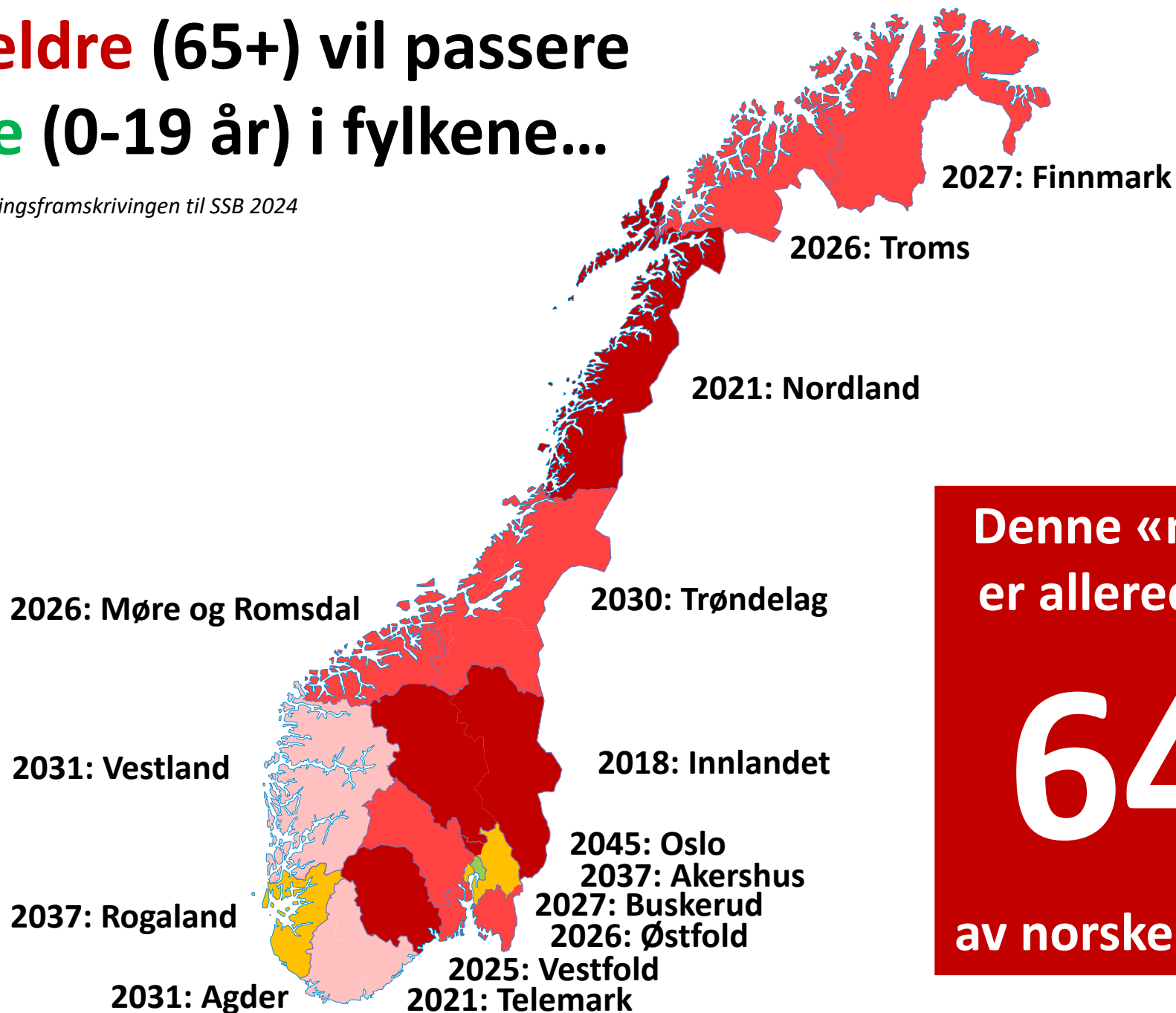
Trøndelag har en stor
samfunnsutfordring
som påvirker
arbeidsmarkedet

Når antall **eldre** (65+) vil passere antall **yngre** (0-19 år) i fylkene...

Kilde: Hovedalternativet i befolkningsframskrivingen til SSB 2024

- Har allerede skjedd
- Skjer innen 2030
- Skjer innen 2035
- Skjer innen 2040
- Skjer innen 2045

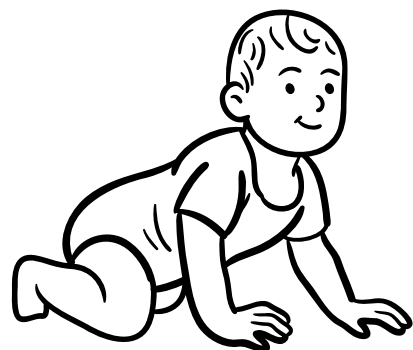

Denne «milepælen»
er allerede passert i

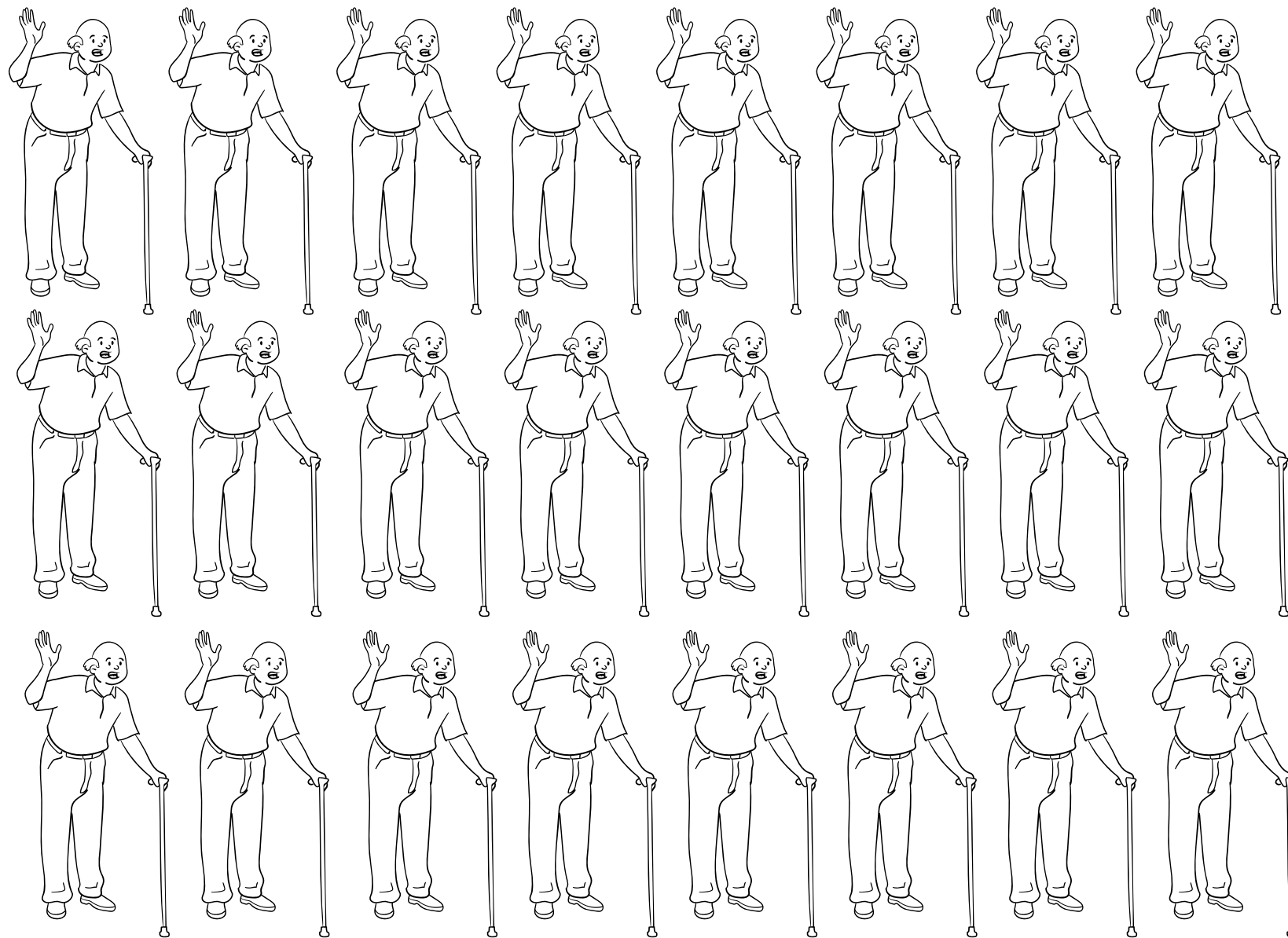
64%

av norske kommuner!

For **hvert ekstra barn i barnehagealder** (1-5 år)
Trøndelag får i 2050...

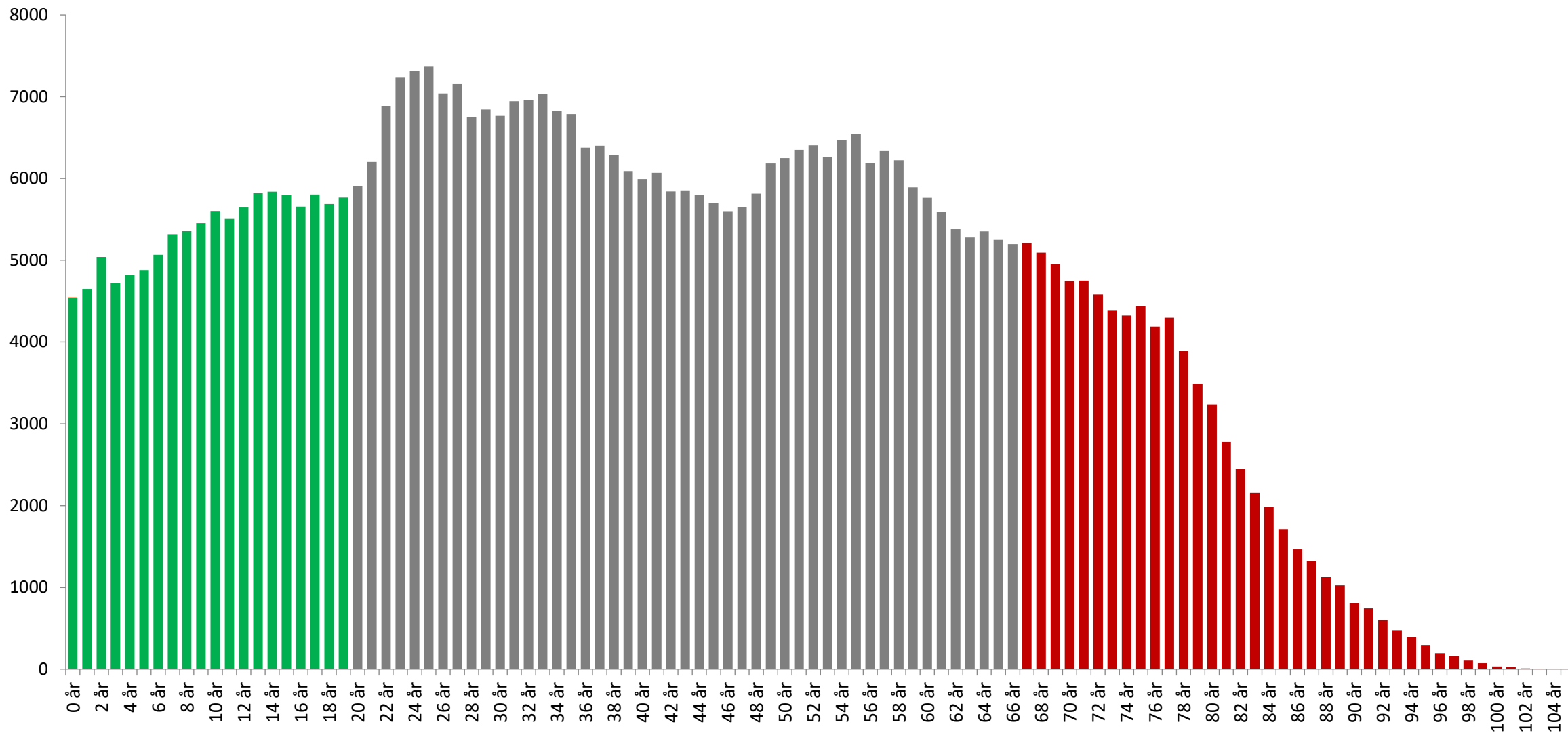

...får dere **24 seniorer**
som er 80 år og eldre

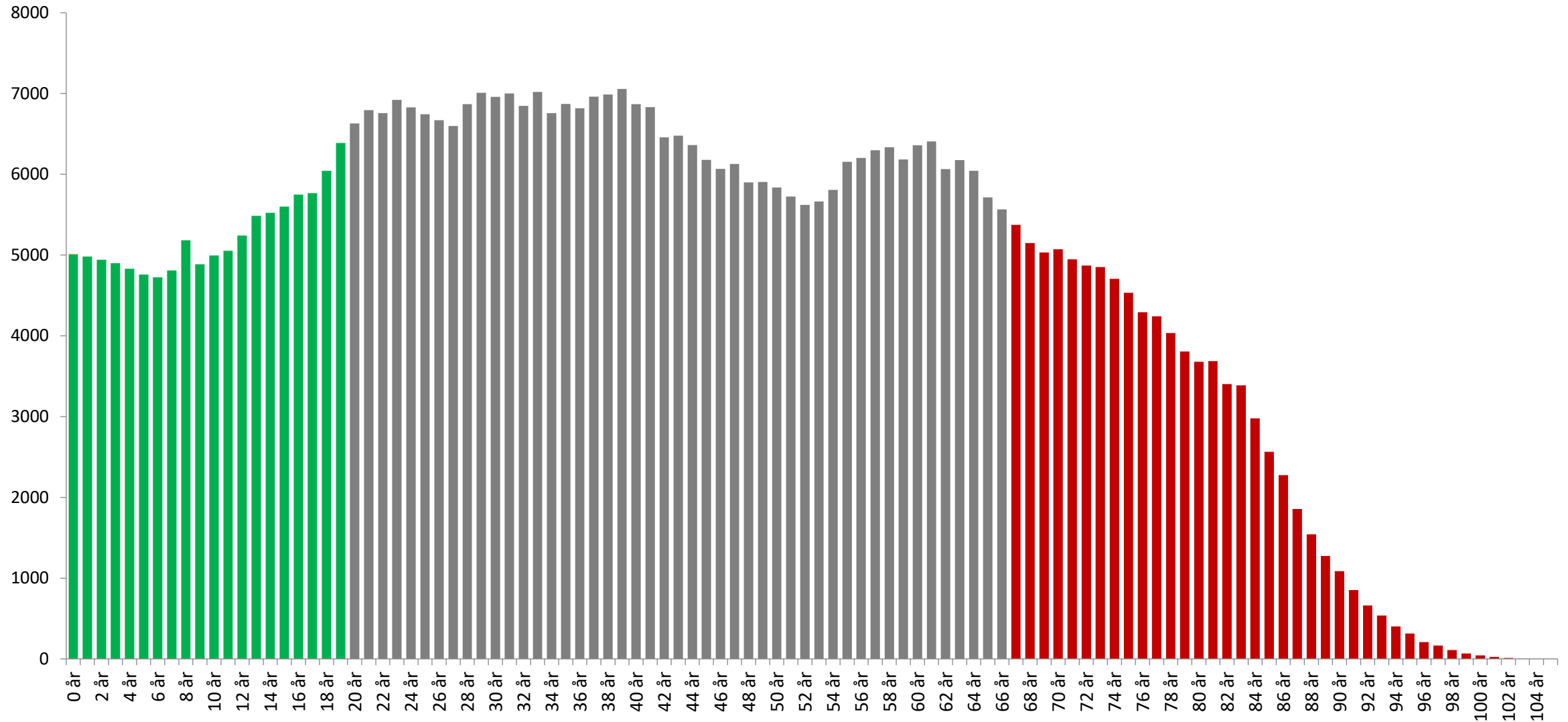
Befolkningen i Trøndelag

2024

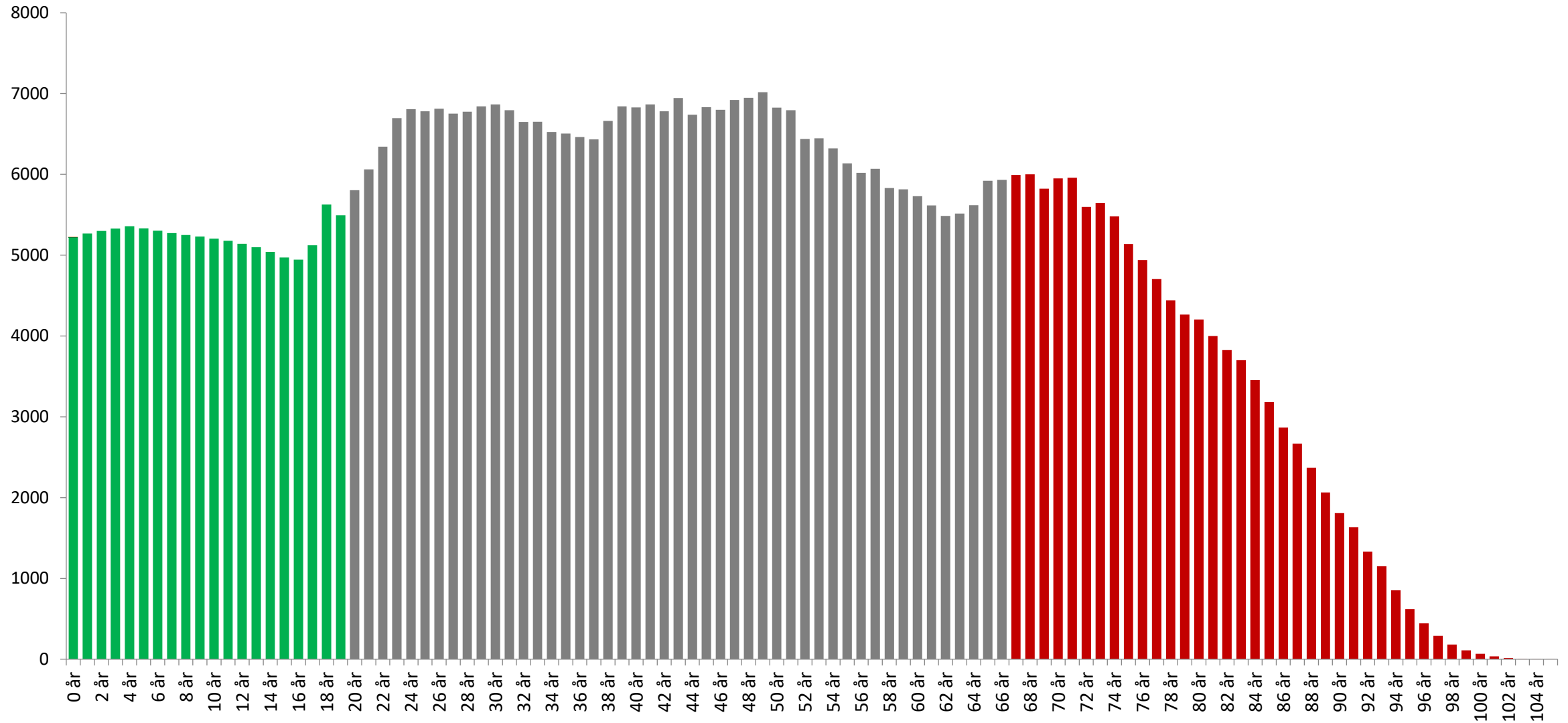
Befolkningen i Trøndelag

2030

Befolkningen i Trøndelag

2040

Befolkningen i Trøndelag

Andel 20-66 år:

57%

(61% i 2024)

2050

Andel <20 år:

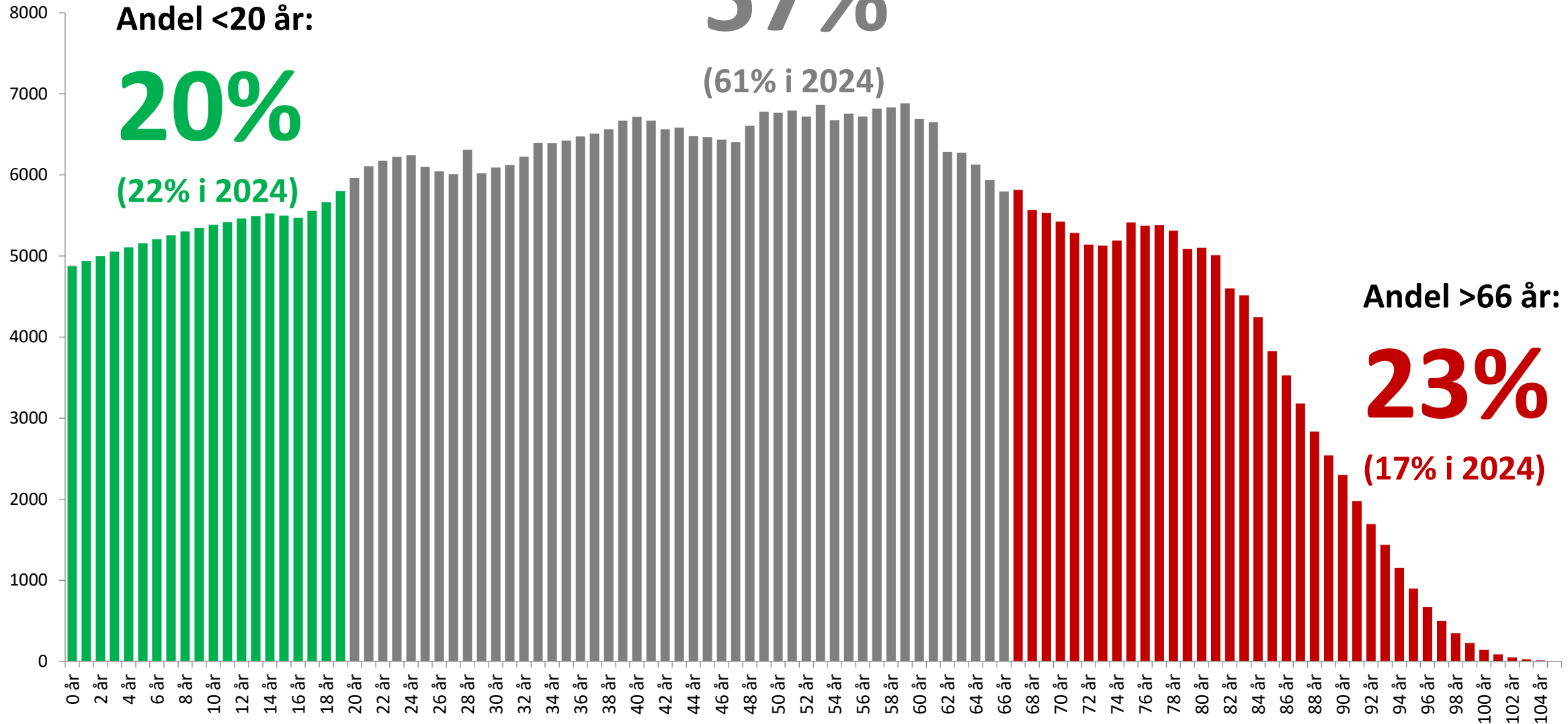
20%

(22% i 2024)

Andel >66 år:

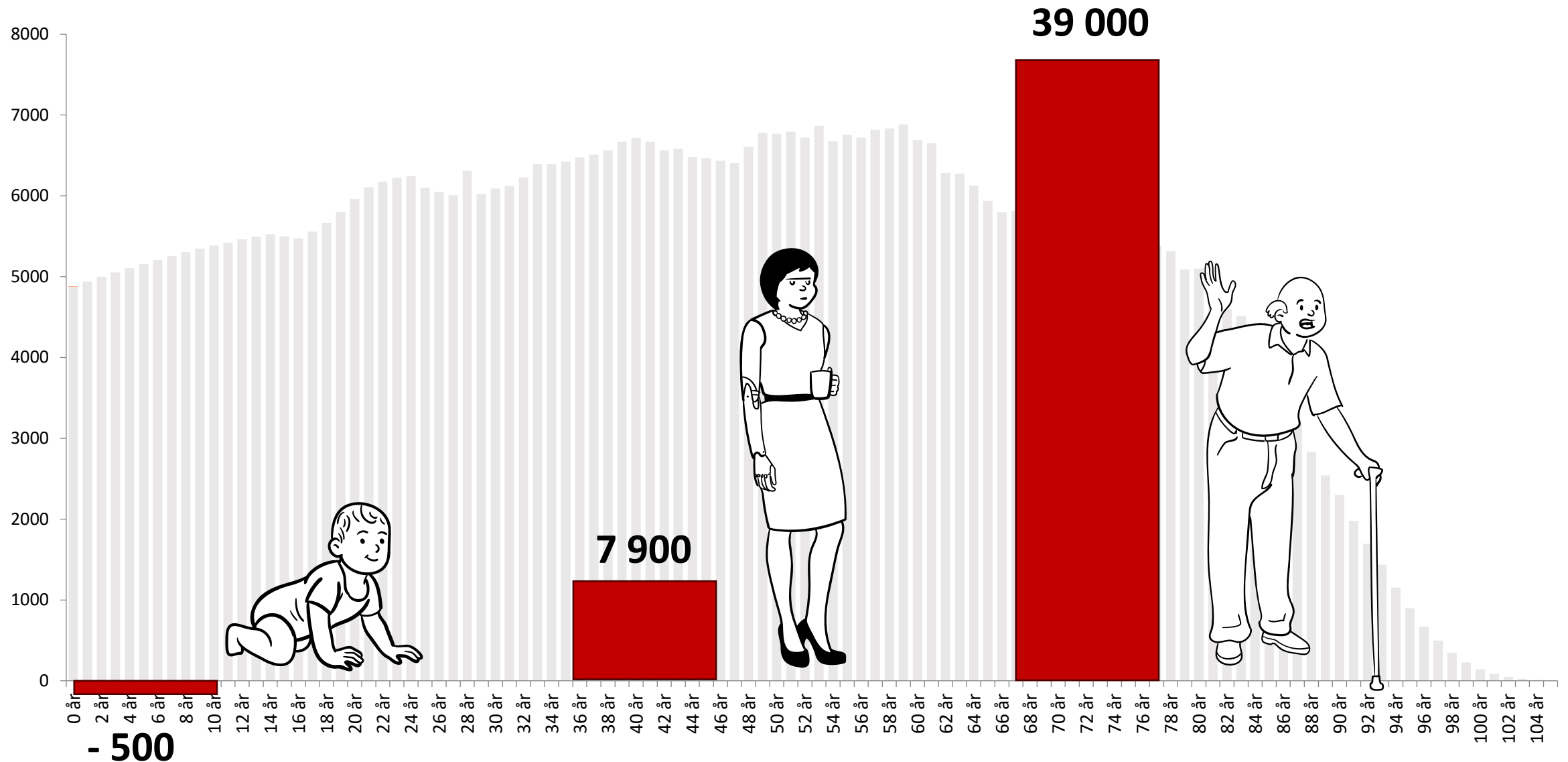
23%

(17% i 2024)

Befolkningen i Trøndelag

2050

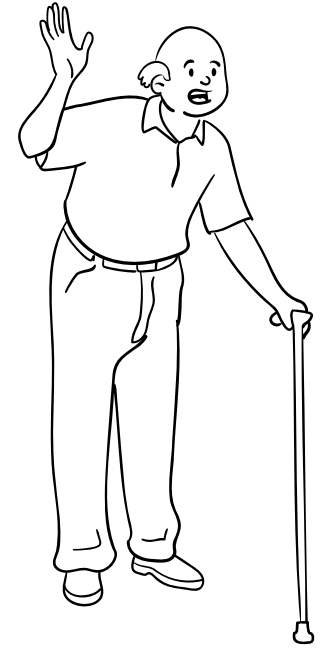

I dag:

3,6

I yrkesaktiv
alder per
person 67+

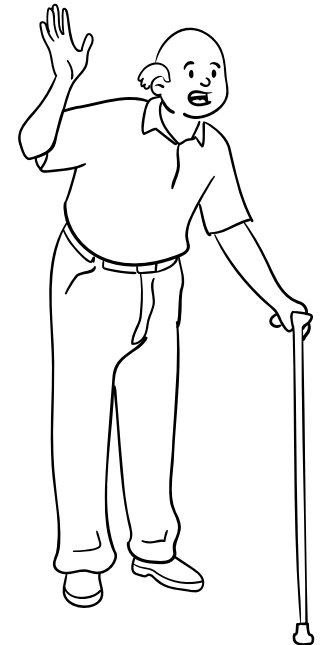

2050:

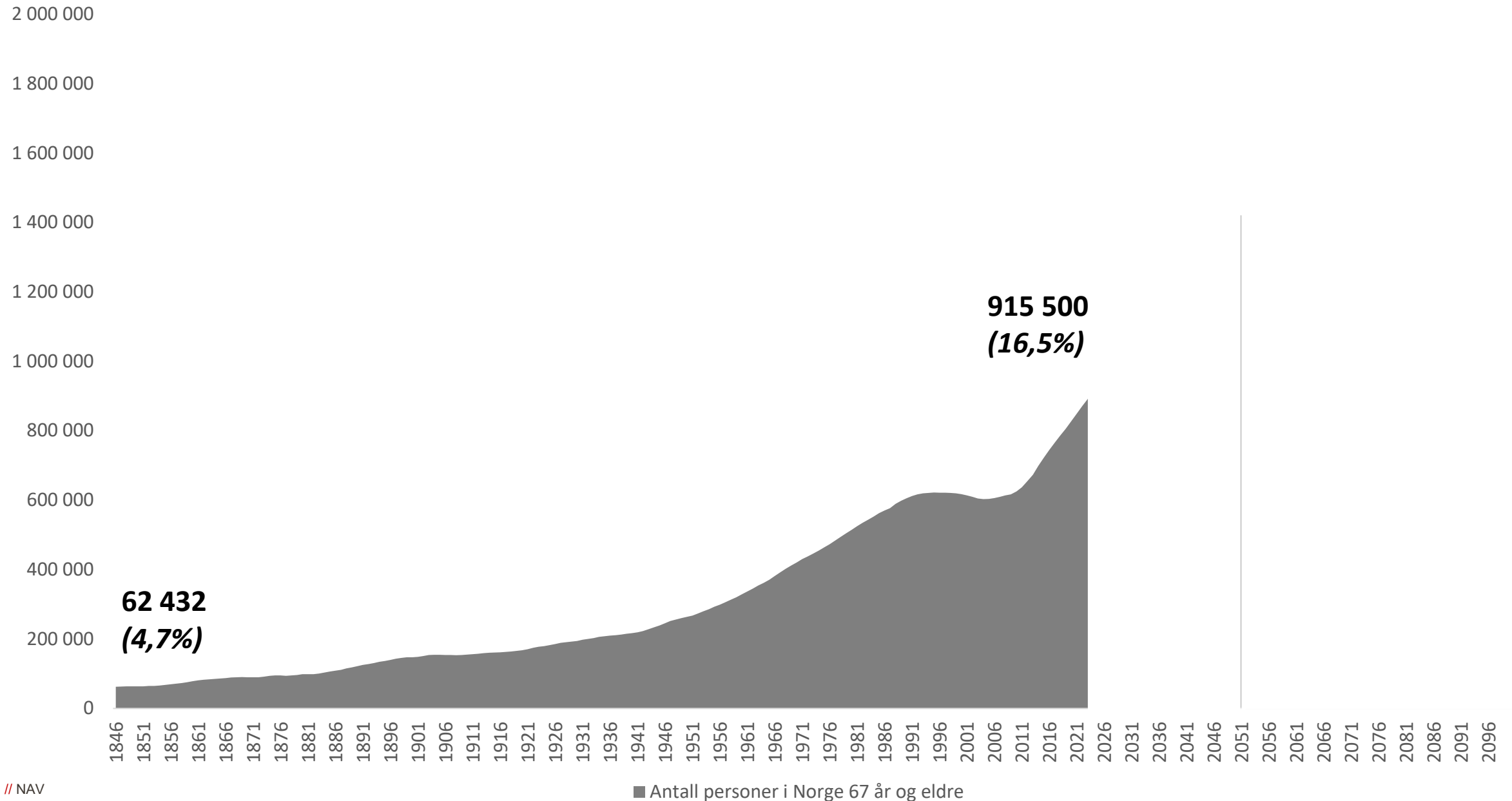

2,5

I yrkesaktiv
alder per
person 67+

Og eldrebølgen har egentlig bare så vidt begynt...

Endringene i befolkningen fremover (aldringen) gir et **massivt behov** for flere sysselsatte i helse- og omsorgssektoren

I Trøndelag kan behovet bli på rundt **13 500 flere** sysselsatte i denne sektoren...

// NAV

Estimat basert på Trøndelags andel av den nasjonale veksten i den eldste delen av befolkningen frem mot 2050

Nyheter

Sport

Kultur

Humor

Distrikt

Mer ▾

Logg på

Søk

Norge Siste nytt Dokumentar Klima NRKYtring

Vil trenge 180.000 flere i helsevesenet

Framover vil Norge få flere eldre, færre unge og på kort sikt mer penger å rutte med. Men i helsevesenet tikker en stor mangel på arbeidskraft som politikerne ikke kan kjøpe seg ut av.

Fredag legger regjeringen frem Perspektivmeldingen. Den peker på viktige utfordringer for norsk økonomi og velferd de neste tiårene.

FOTO: JAVAD PARSA / NTB

[Karoline Johannessen Litland](#)
Journalist

[Anders Børringbo](#)
Journalist

Publisert 9. aug. kl. 11:45
Oppdatert 12. aug. kl. 15:42

Arbeid er nemlig den desidert viktigste komponenten i Norges nasjonalformue

Petroleumsreserver

Realkapital

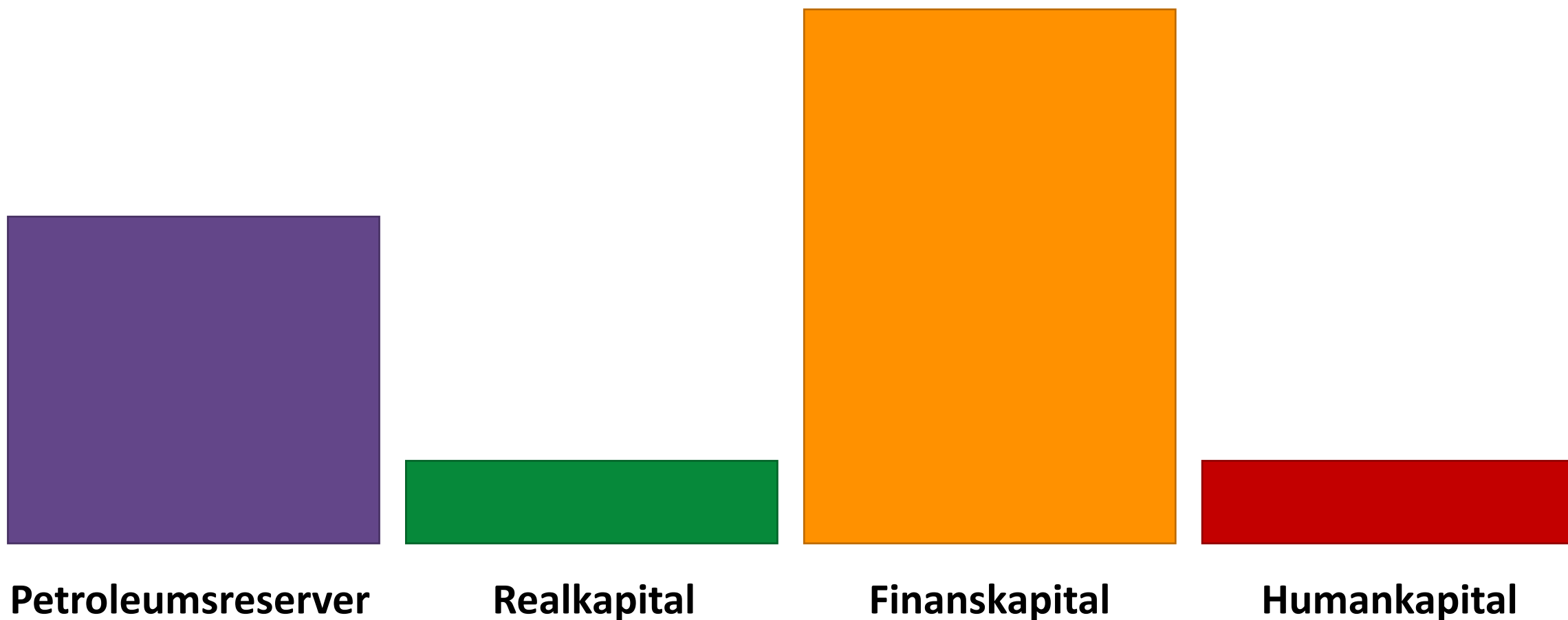

Finanskapital

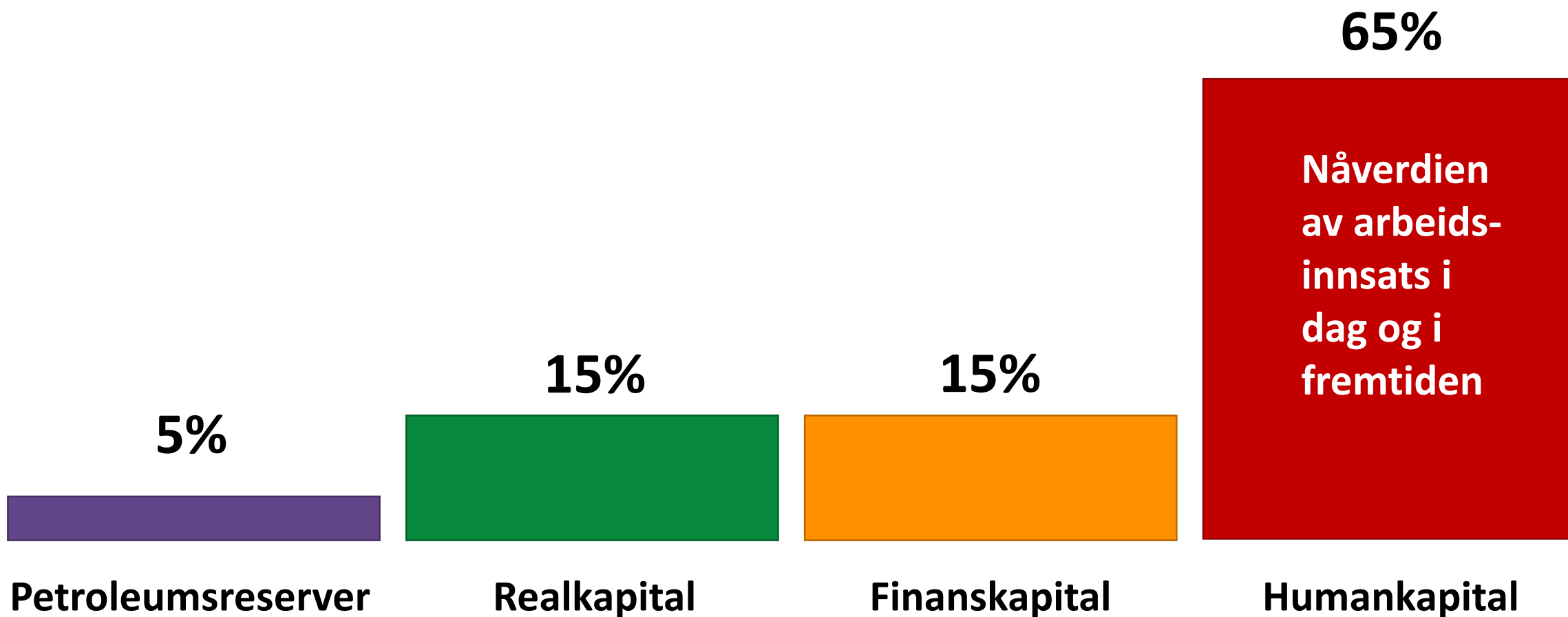

Humankapital

Arbeid er nemlig den desidert viktigste komponenten i Norges nasjonalformue

Arbeid er nemlig den desidert viktigste komponenten i Norges nasjonalformue

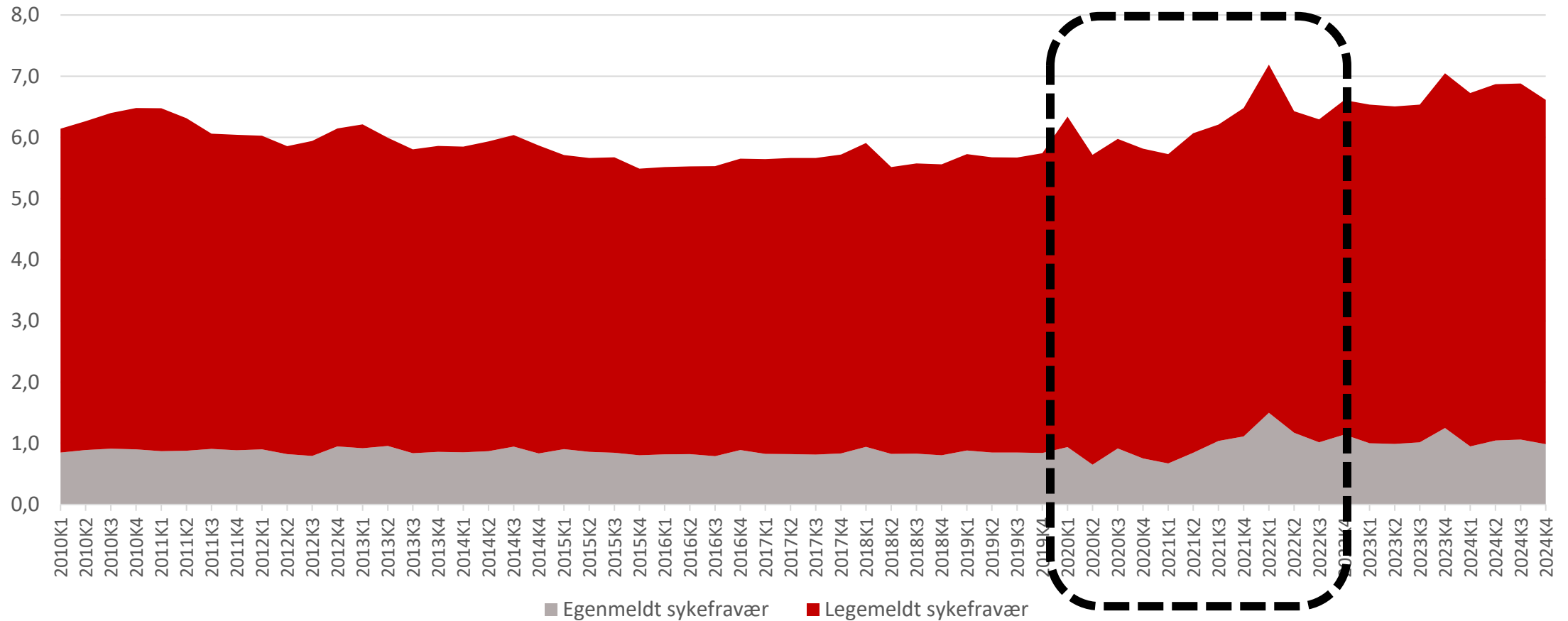
Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

Norge har **tre problemer** hvor **arbeidsmiljø** spiller en sentral rolle i håndteringen av utfordringen...

Norge har verdens høyeste sykefravær, som gir mange på helserelaterte ytelser

Det sesongjusterte sykefraværet i Norge

Gjett hvor mange dagsverk som gikk tapt
til sykefravær i Trøndelag i 2024?

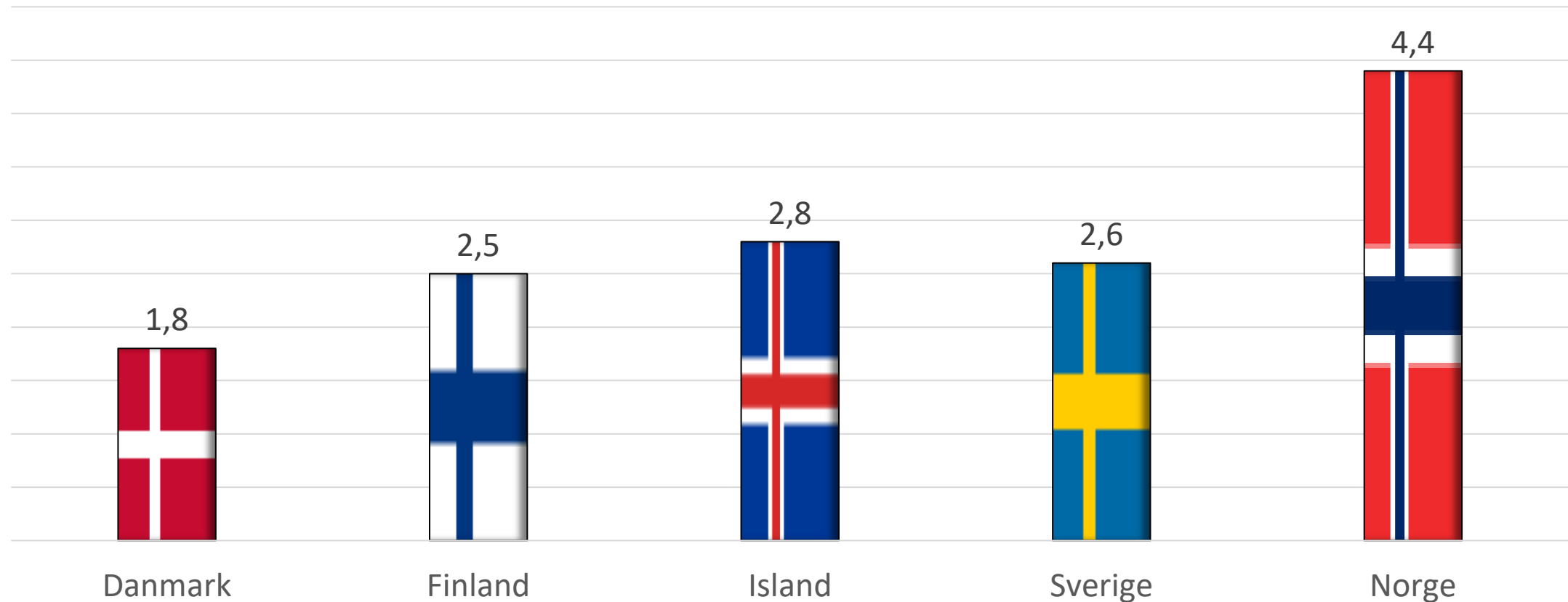
3,5 millioner dagsverk

Det tilsvarer **14 000 årsverk**

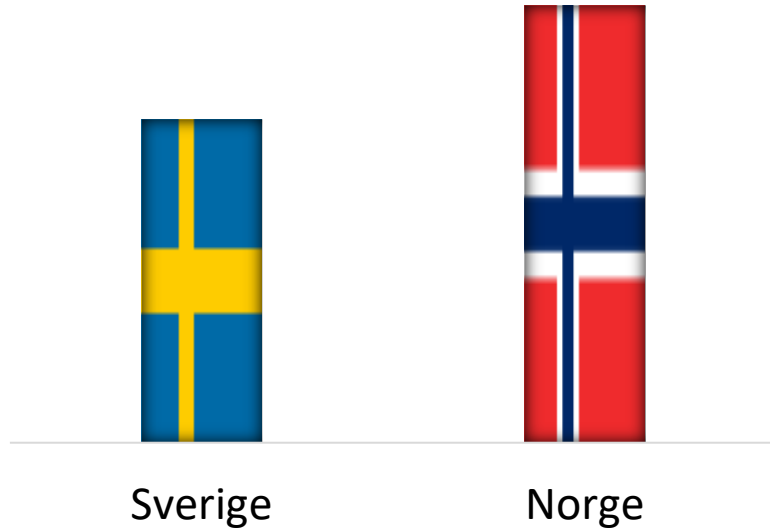

Ingen har mer fravær pga sykdom enn Norge...

Sysselsatte midlertidig fraværende i hele referanseuka på grunn av sykdom
i prosent av sysselsatte i alt. Personer 20-64 år. LFS/AKU. 2023

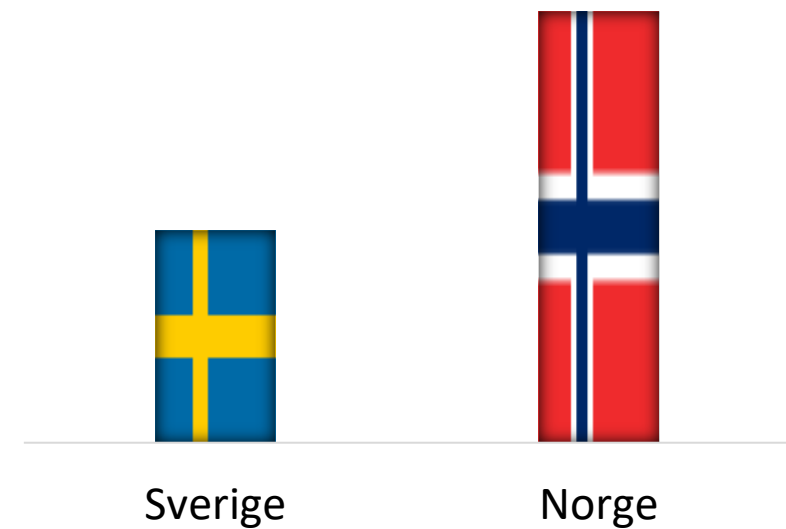
Nøyaktig det samme bildet ser vi i norske selskaper som har ansatte i både Norge og Sverige...

Kilde: Intern statistikk fra Vy (mars 2024)

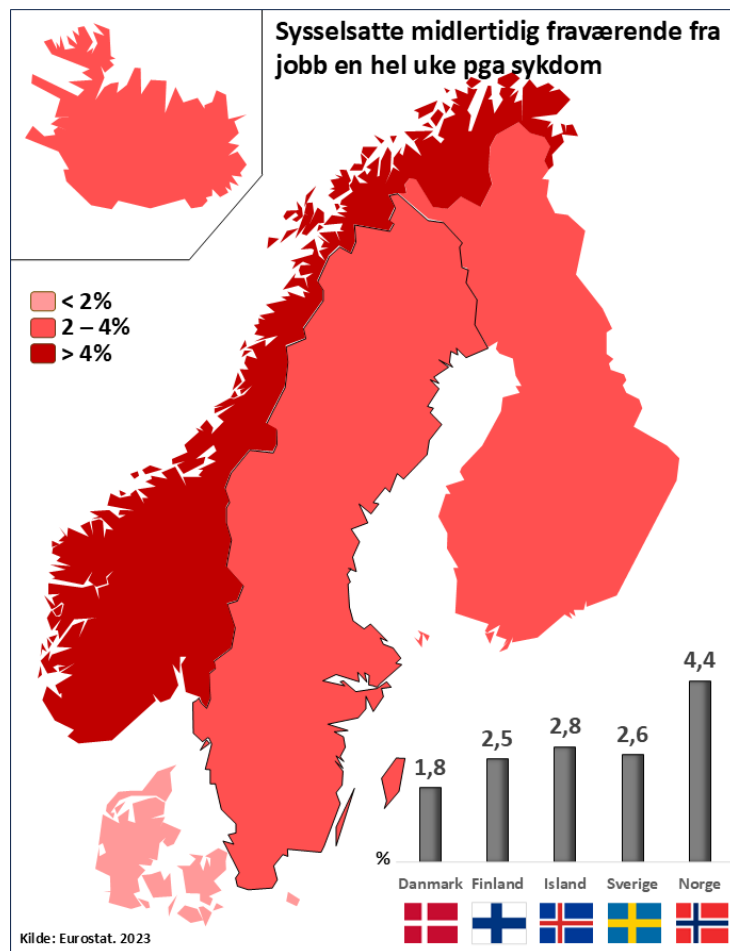

Kilde: Intern statistikk fra Storebrand (2024)

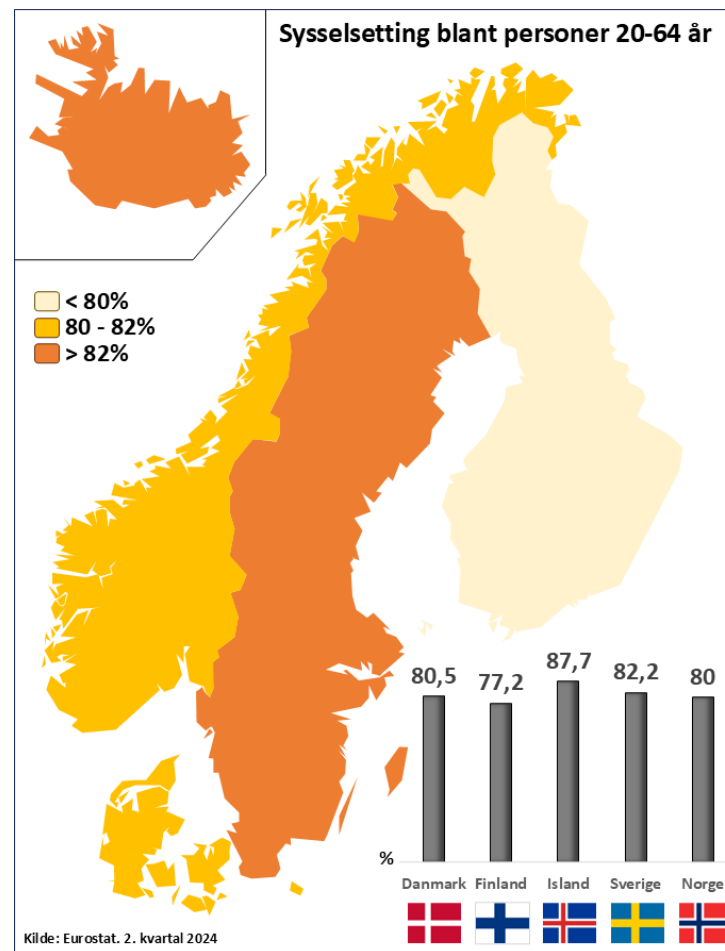

Kilde: Intern statistikk fra Posten Bring (2024)

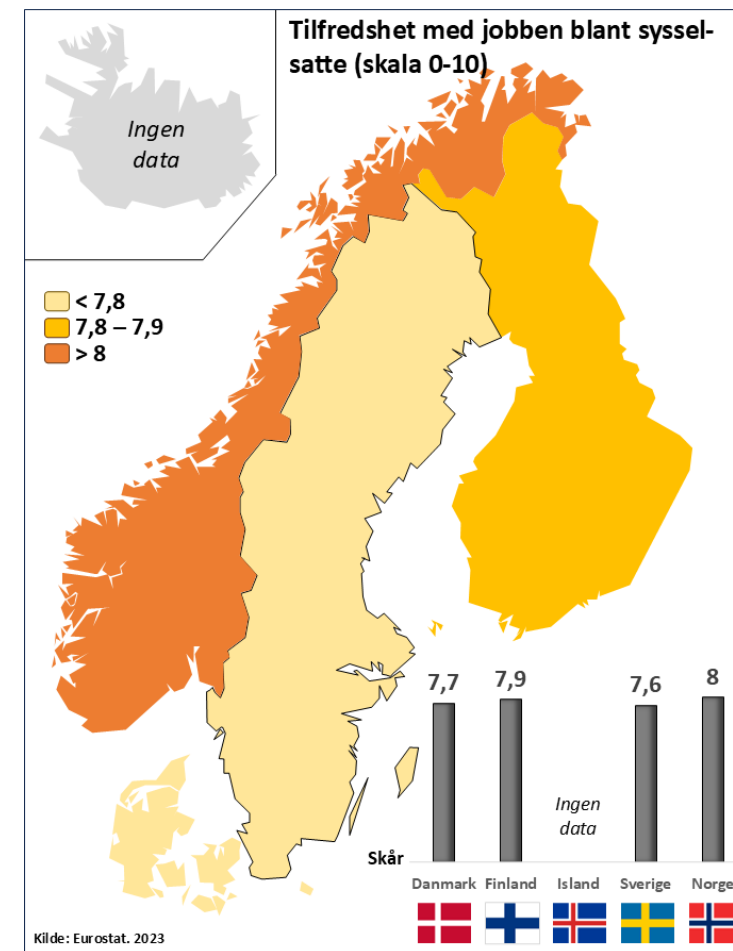
Høy sysselsetting eller dårlig arbeidsmiljø ser ikke ut til å være årsaken til det høye norske sykefraværet...

Norge #1

Norge #4

Norge #1

OECD i 2013:

«Norge har det høyeste sykefraværet og de høyeste kostnadene knyttet til fravær i hele OECD...»

5,5

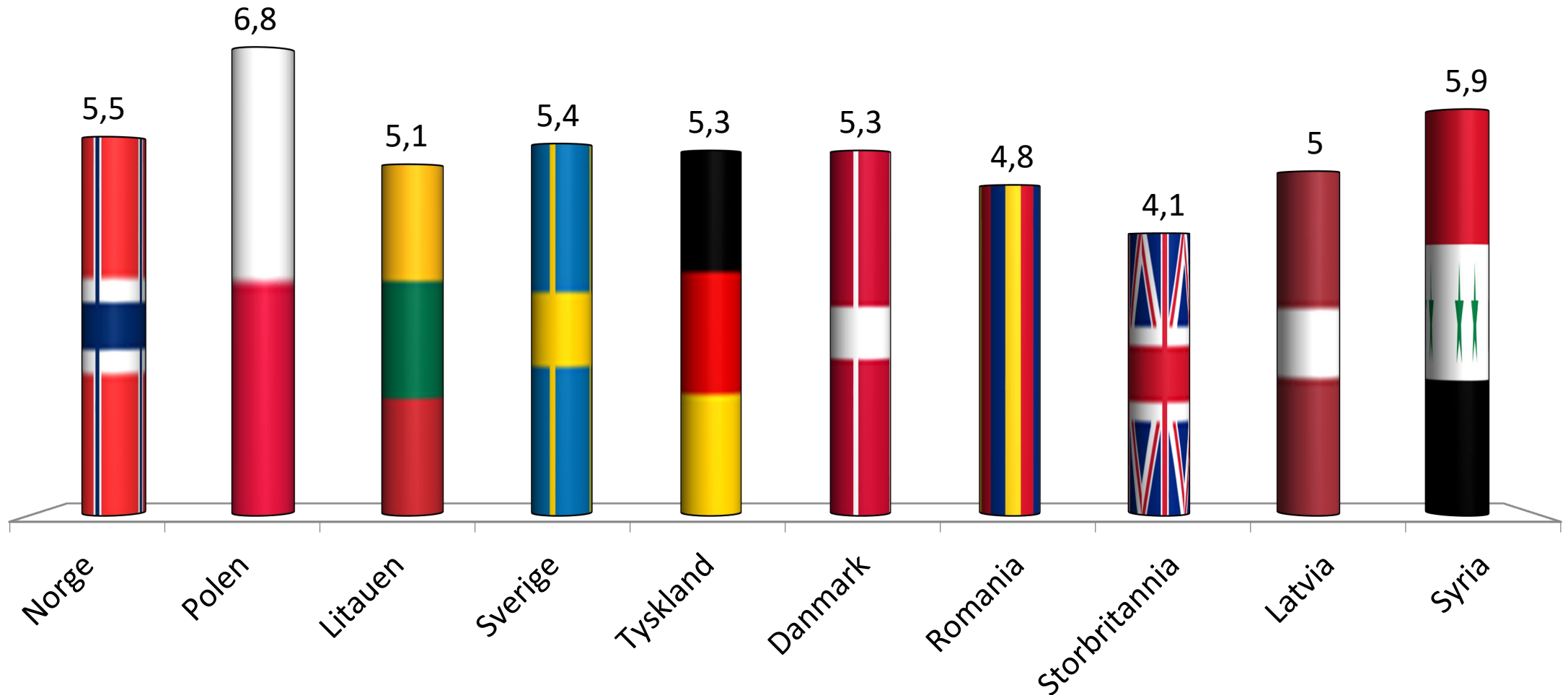
Nordmenn

5,4

Svensker

Nordmenn sykere enn andre?

Legemeldt sykefravær i prosent av avtalte dagsverk fordelt på statsborgerskap, 2022.
Figuren er rangert etter antall årsverk i Norge blant respektive statsborgere totalt i 2022.

Aftenposten Bli abonnent

Kronikk | Sykefravær

Jeg opplever at pasienter «bestiller» sykmeldinger. Systemet blir utnyttet.

Maria Due

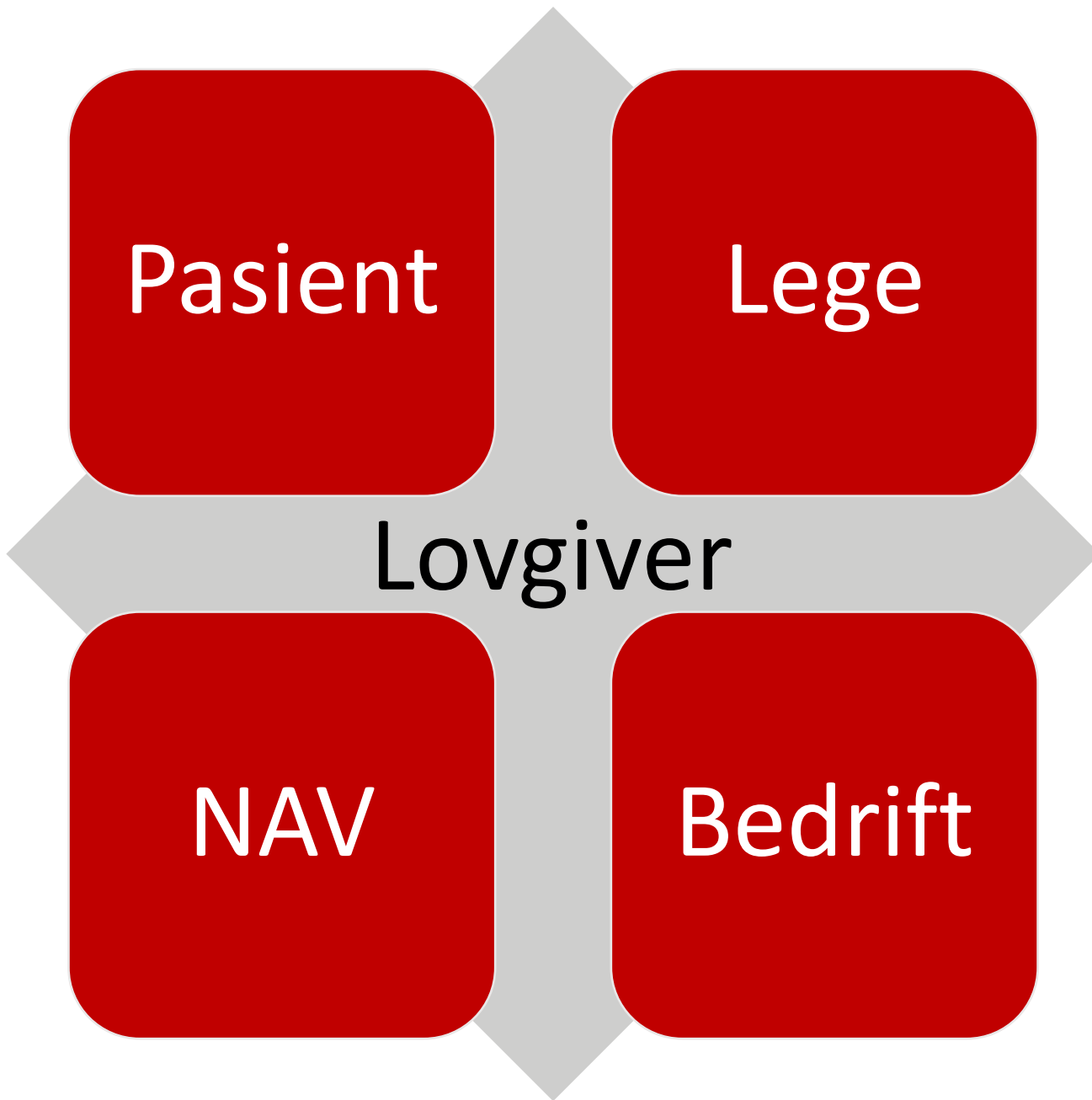
Helge blant annet tall fra Eurostat (2018) er det deklaring for å si at Norge har verdens høyeste sykefravær. Foto: Gorm

Sluttevaluering av Hedmarksmodellen
— NAVs håndtering av aktivitetskravet ved uke 8 i en sykmelding

Rapport 2016 - 12

PROBA
samfunnsanalyse

Aftenposten Bli abonnent

Fastleger tjener på å gi 100 prosent sykmelding. Hva kan gjøres?

Anders Danielsen Lie
Lege

▶ Lytt til artikkelen • 3 min

Fastlegens rolle i sykmeldingsarbeidet er litt overvurdert. Dette tror jeg mange leger vil reagere på å høre, skriver Anders Danielsen Lie. Foto: Einar Rønne/NTB

NRK Logg på

Sørlandet • Tips • TV-sendinger • Video • Send oss bilder

Halverte sykefraværet med ny turnus – det merker Kari Marie (90)

Sykehjemmet droppet vanlig turnus og spurte i stedet hvordan de ansatte egentlig vil jobbe. Og sykefraværet har bare gått én vei: Nedover.

Erik Damsgaard
Journalist

Pet-Kåre Sandbakk
Journalist

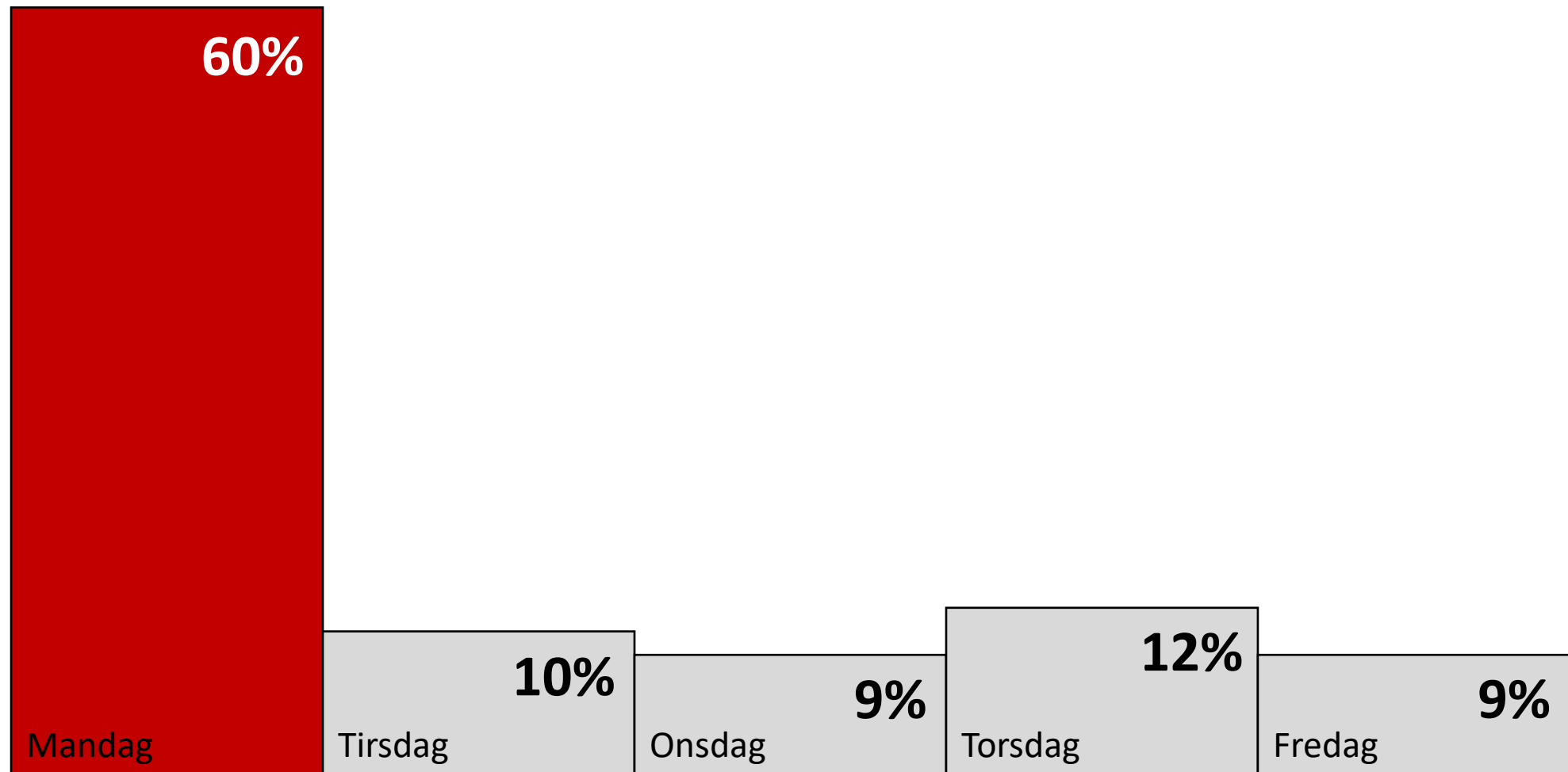
Vi rapporterer fra Birkenes

Publisert 2. jan. kl. 14:12
Oppdatert 2. jan. kl. 14:29

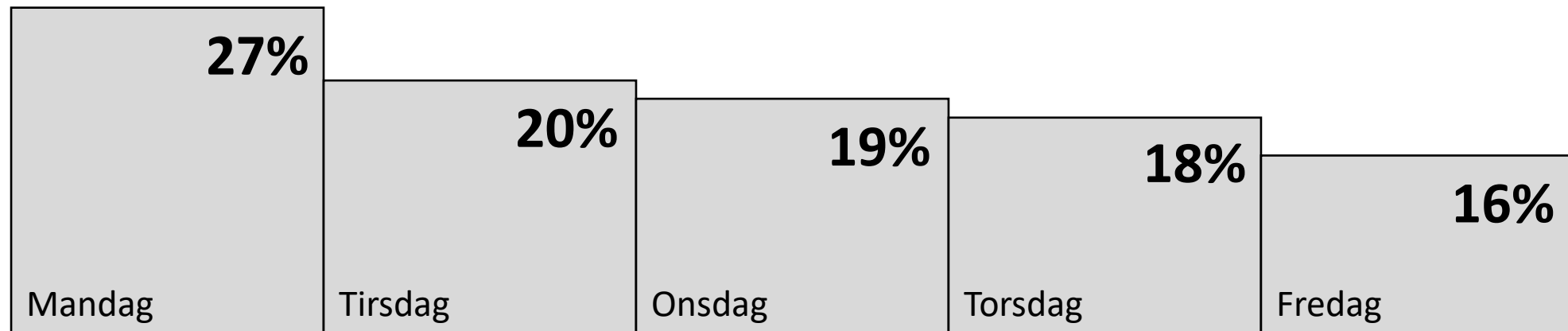
VELGER SELV: - Jeg kan jobbe opptil 54-timers uke. Da kan jeg senke skuldrene og ta mer fri innimellom, sier hjelpepleier Anita Svaland - her på besøk hos Kari Marie Nordahl (90). Over 100 kommuner tester for tiden ut nye arbeidsplaner i pleie og omsorg.

SPOTT: BEB. KJØPE SANITRABEV I NAV

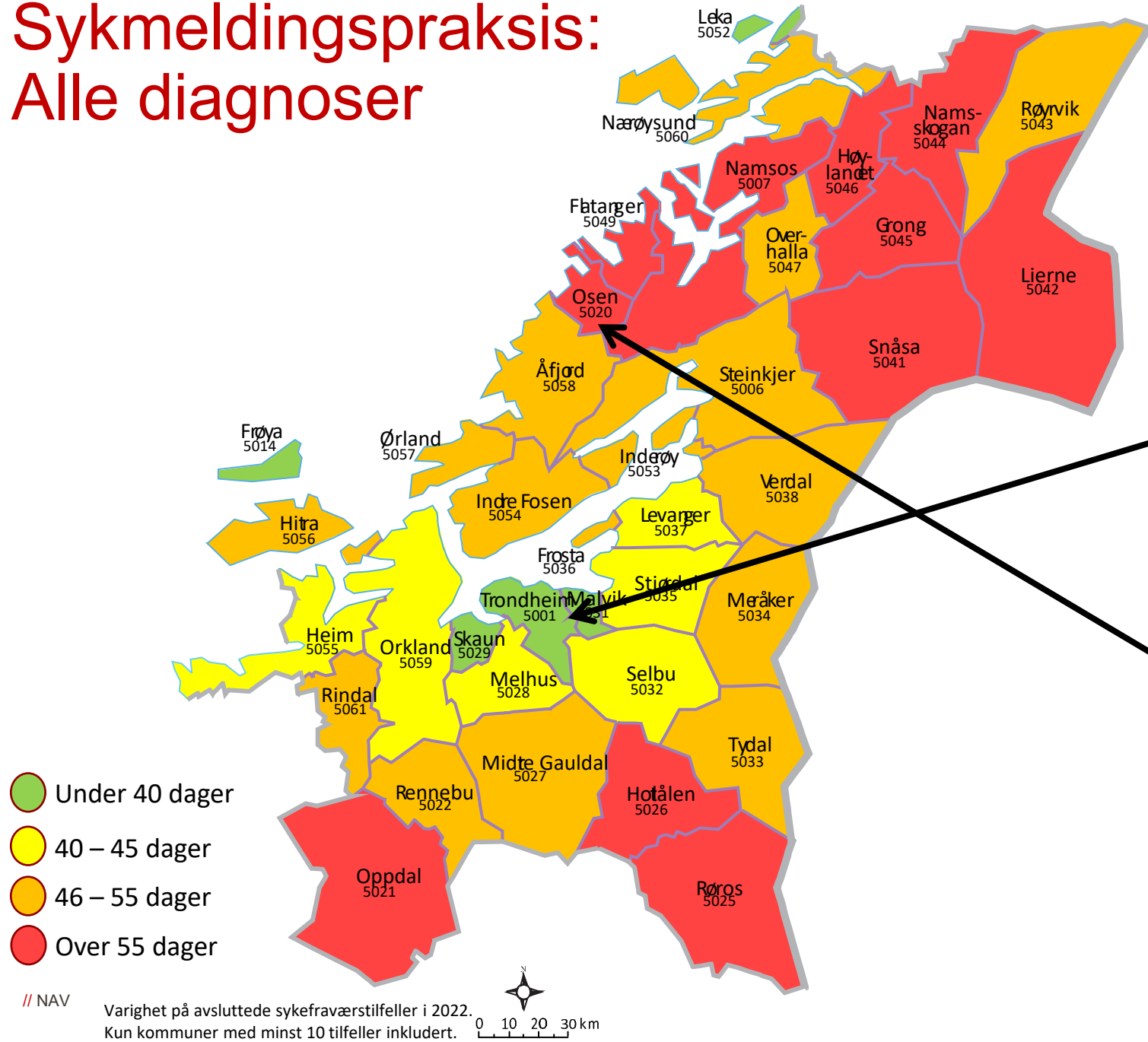
Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag

**Norge hadde spart 865 000
dagsverk, eller 3 500 årsverk...**

Sykmeldingspraksis: Alle diagnoser

Trondheim

(34 dager)

January

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

April

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

February

S	M	T	W	T	F	S
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

May

S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

March

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

June

S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Osen

(85 dager)

January

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

April

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

February

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

May

S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

March

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

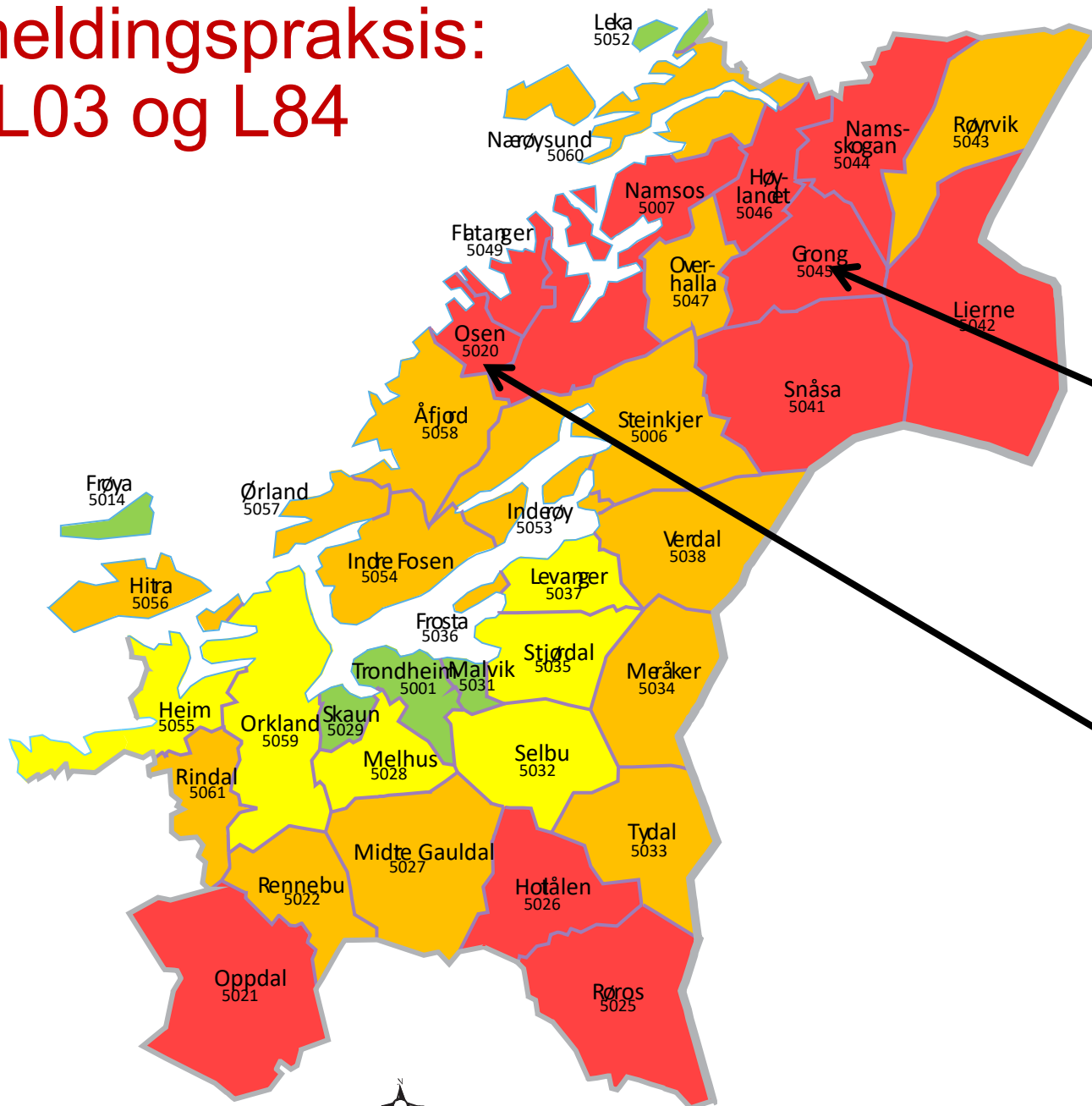
June

S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Sykmeldingspraksis: L02, L03 og L84

«Vondt i ryggen har flere ulike kode-
muligheter, der i hvert fall 3
alternativer er mye brukt. Disse er ikke
presise og blir brukt om hverandre:
L02 Rygg symptomer/plager
L03 Korsrygg symptomer/plager
L84 Ryggsyndrom uten smerteutstråling»
(NAV Rådgivende overlege)

Grong

(26 dager)

January

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

February

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

March

S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

April

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

May

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

June

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Osen

(135 dager)

January

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

February

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

March

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

April

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

May

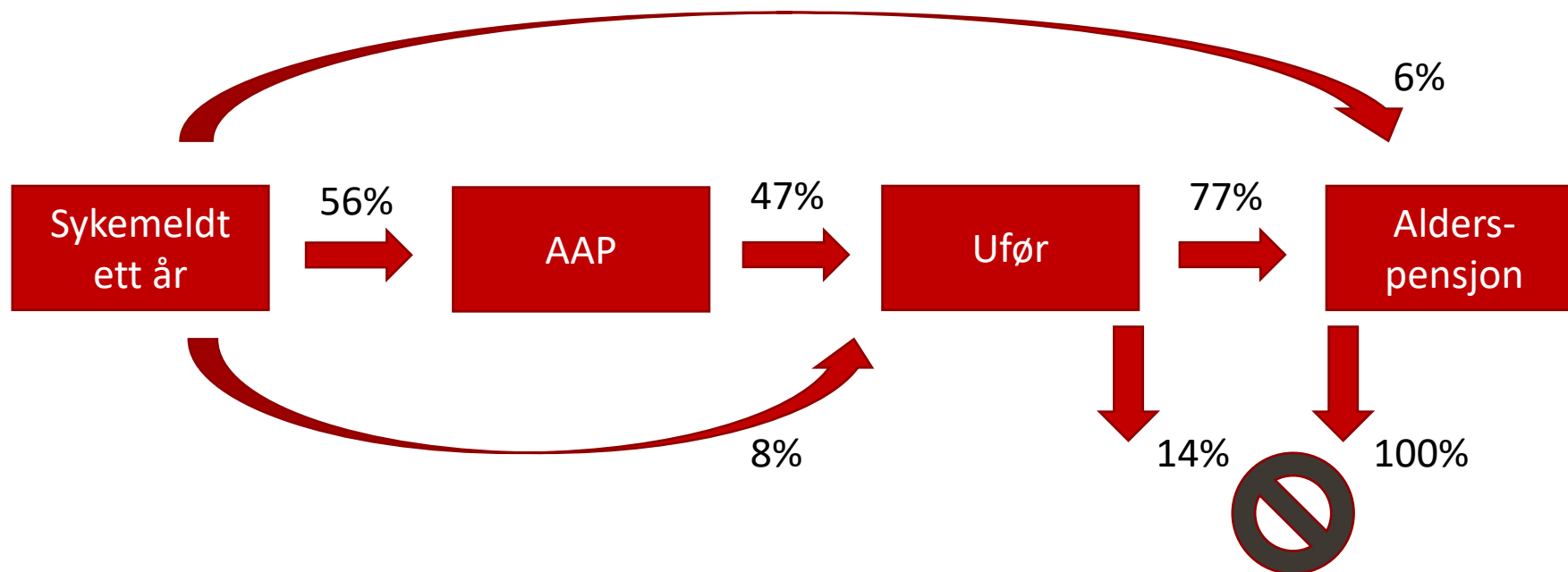
S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

June

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Det bekymrer oss, ettersom uføretrygd for mange betyr varig borte fra arbeidslivet...

34 500 uføretrygdede i Trøndelag

➔ **11,2%** av alle mellom 18-67 år

...og gir en
svært krevende
situasjon på
mange
arbeidsplasser

Nadia må takle sykehuskrisen hver dag: – Har ni hull i vaktplanen på et døgn

Sykehusene i nord sliter med bemanningskrise, høyt sykefravær og for mange innlagte pasienter.

Susanne Skjåstad Lysvold
Journalist

Helge Lyngmoe
Journalist

Marius Eriksen Guttormsen
Journalist

Vi rapporterer fra Stokmarknes

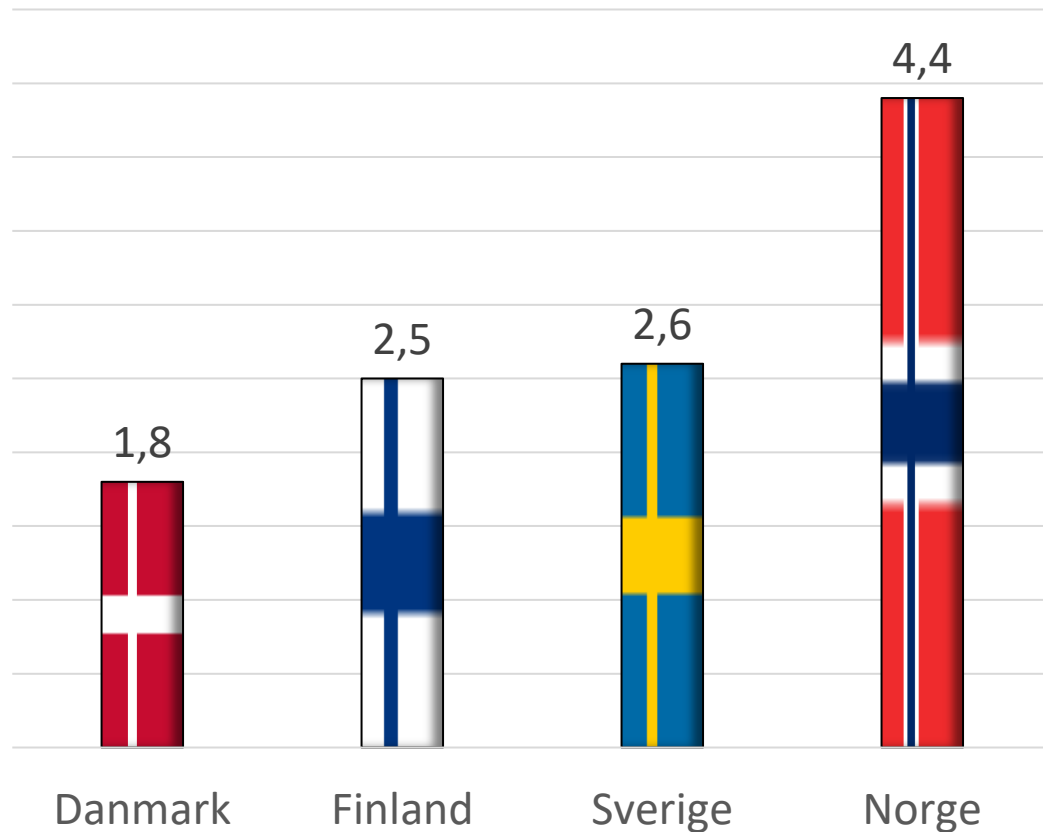
Publisert 24. jan. kl. 06:13
Oppdatert 24. jan. kl. 10:27

BEKYMRET: – Det er utfordrende å få folk til ta ekstravakter. De er slitne og vi har et ansvar for å ta vare på de ansatte vi har. Da må starte å ringe folk, de som har sluttet, sykepleierstudenter og andre som kan ta ei vakt, forteller enhetsleder Nadia Sørensen ved Nordlandssykehuset i Vesterålen.

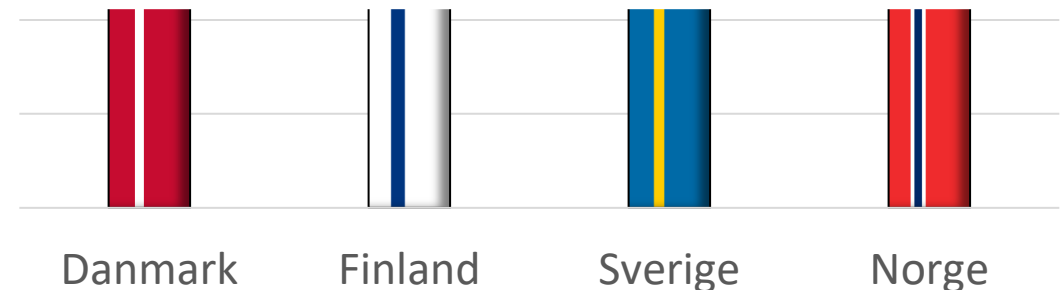
FOTO: HELGE LYNGMOE / NRK

For øvrig: gjett hvilken befolkning som selv mener de har best helse?

Sysselsatte midlertidig fraværende i hele referanseuka på grunn av sykdom i prosent av sysselsatte i alt. Personer 20-64 år. LFS/AKU. 2023

Andel av den voksne befolkningen som sier de har god eller svært god helse. LFS/AKU. 2023

Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

Norge har **tre problemer** hvor **arbeidsmiljø** spiller en sentral rolle i håndteringen av utfordringen...

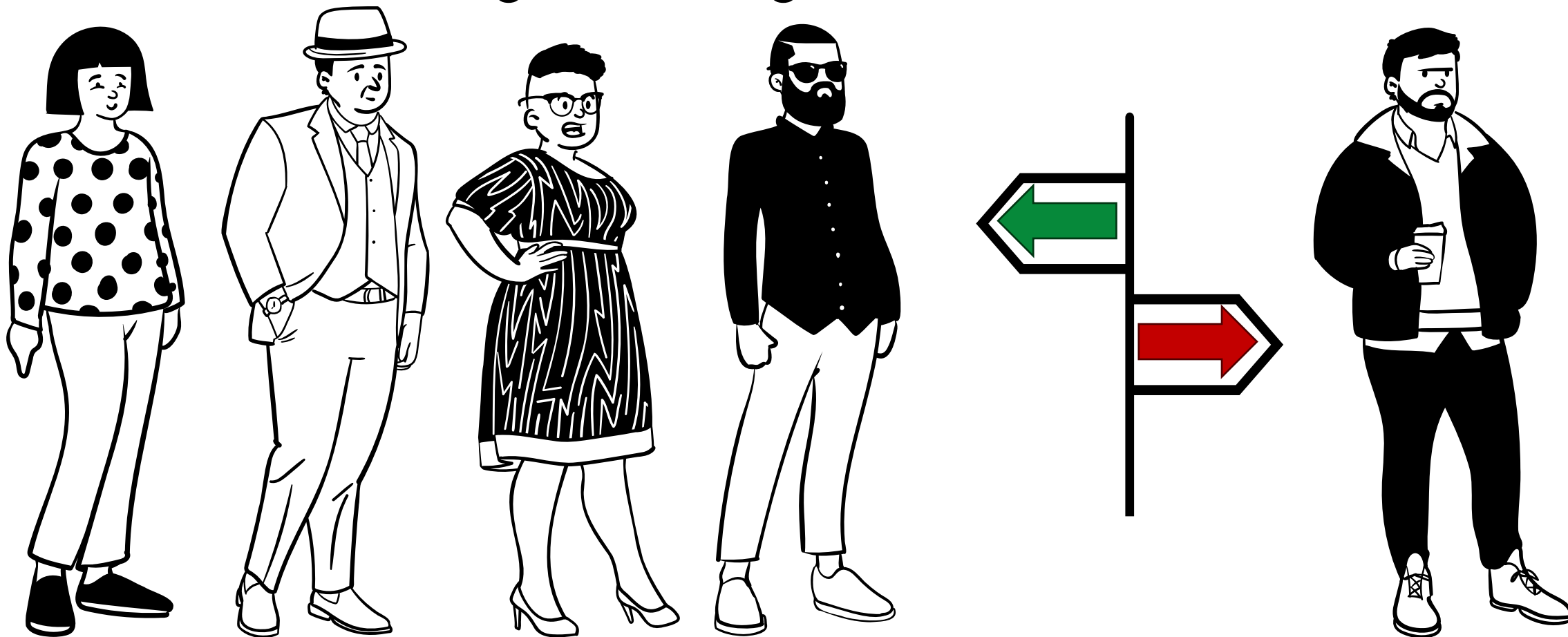

Norge har verdens høyeste sykefravær, som gir mange på helserelaterte ytelser

Det er mange personer i yrkesaktiv alder som står utenfor arbeidsliv og utdanning

1 av 5 i yrkesaktiv alder i Trøndelag står på utsiden av arbeidsliv og utdanning

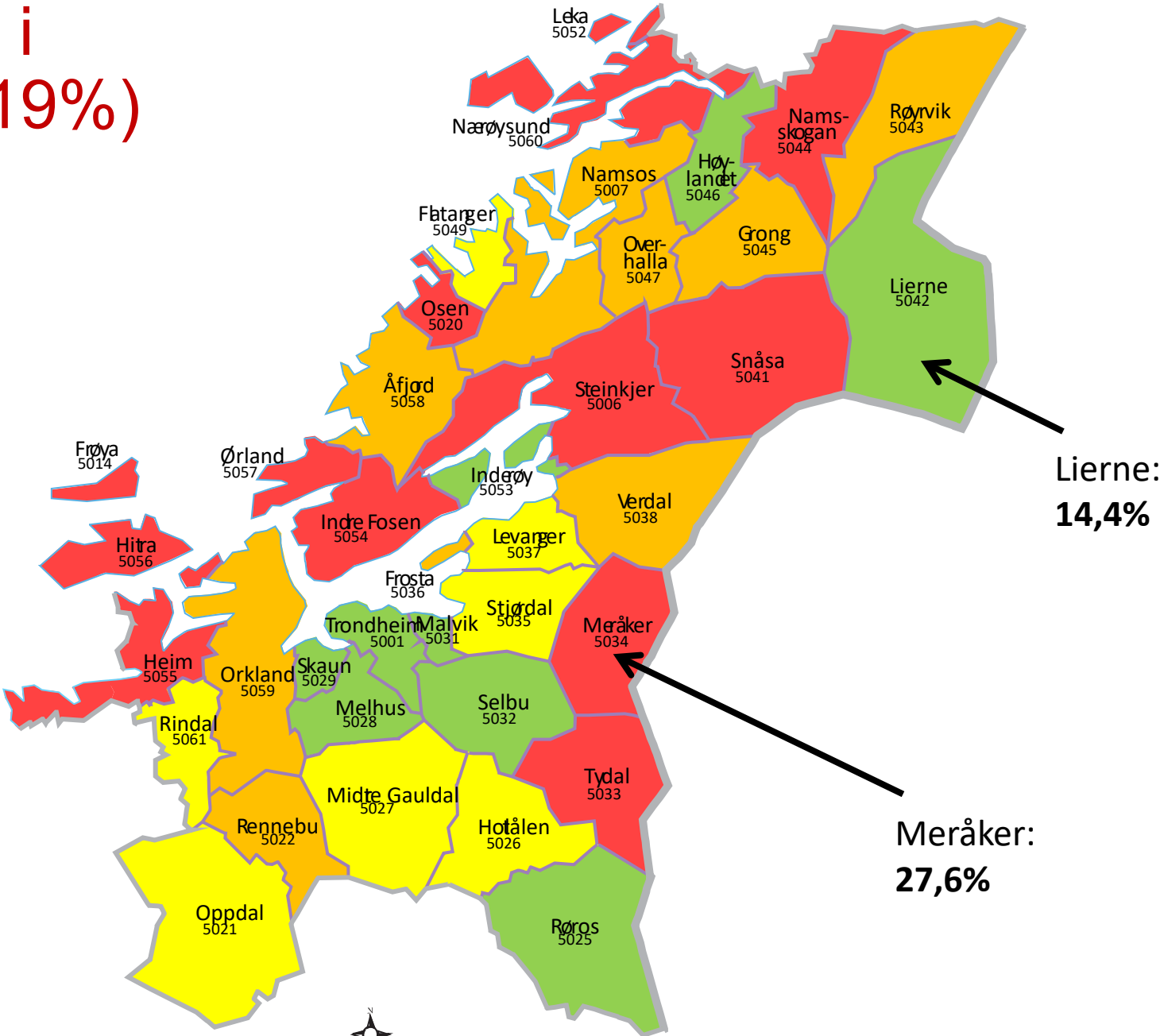
= 56 000 personer

SAMMEN KAN VI OPPNÅ ALT

3 fulle hus...

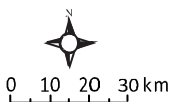
Utenforskap i Trøndelag (19%)

- Under 19%
- 19% – 20%
- 20% – 22%
- Over 22%

5042 Lierne	14,4 %
5029 Skaun	16,6 %
5025 Røros - Rossen	16,6 %
5046 Høylandet	17,1 %
Trondheim	17,2 %
5031 Malvik	18,0 %
5032 Selbu	18,2 %
5053 Inderøy	18,4 %
5028 Melhus	18,7 %
5061 Rindal	19,1 %
5027 Midtre Gauldal	19,2 %
5021 Oppdal	19,4 %
5026 Holtålen	19,4 %
5037 Levanger	19,5 %
5035 Stjørdal	19,9 %
5049 Flatanger	19,9 %
5058 Åfjord	20,3 %
5047 Overhalla	20,5 %
5059 Orkland	20,7 %
5038 Verdal	20,8 %
5036 Frosta	20,8 %
5007 Namsos - Nåavmesjen	20,9 %
5022 Rennebu	21,2 %
5043 Raarvike - Røyrvik	21,2 %
5045 Grong	21,2 %
5054 Indre Fosen	22,1 %
5041 Snåase - Snåsa	22,2 %
5057 Ørland	22,5 %
5044 Namsskogan	22,8 %
5006 Steinkjer	23,3 %
5033 Tydal	23,5 %
5014 Frøya	23,7 %
5055 Heim	24,2 %
5060 Nærøysund	24,5 %
5020 Osen	25,5 %
5056 Hitra	25,9 %
5052 Leka	26,3 %
5034 Meråker	27,6 %

// NAV
Personer uten arbeidsforhold, ikke i høyere utdanning, ikke selvstendig næringsdrivende, og uten alderspensjon/offentlig AFP per des 2023

Hva er utenforskap?

= Arbeidskraftreserve

Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

Norge har **tre problemer** hvor **arbeidsmiljø** spiller en sentral rolle i håndteringen av utfordringen...

Norge har verdens høyeste sykefravær, som gir mange på helserelaterte ytelser

Det er mange personer i yrkesaktiv alder som står utenfor arbeidsliv og utdanning

Avgangsalder fra arbeidslivet er tidlig, og det er få tegn til endring

Verdien av 1 år ekstra for det norske samfunnet...

40

milliarder kroner

Det er store samfunnsgevinster å hente av at folk jobber lenger enn i dag. NAV har beregnet at hvis gjennomsnittlig avgangsalder fra arbeidslivet øker med 1 år, kan det gi en økt årlig verdiskaping (samfunnsøkonomisk gevinst) på 40 milliarder kroner. Kilde: NAV

Bybanen til Åsane i Bergen vil koste rundt 21 milliarder kroner, ifølge nye anslag. Det er 3,3 milliarder kroner mer enn det kommunen anslo i fjor.

Svært mange virksomheter har ingen seniorpolitikk

Halvparten av alle
private virksomheter (47%)

Hver fjerde av alle
offentlige virksomheter (24%)

...har **ikke** seniorpolitikk i virksomheten

Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

Det ligger rundt **6 000 årsverk**
for Trøndelag i hver av disse tre...

Norge har verdens høyeste sykefravær, som gir
mange på helserelaterte ytelser

Det er mange personer i yrkesaktiv alder som står
utenfor arbeidsliv og utdanning

Avgangsalder fra arbeidslivet er tidlig, og det er få
tegn til endring

Problemene må løses for å håndtere utfordringen...

Flere inn:

- Føde flere barn
- Innvandrere
- Tilflytting

Ta vare på de vi har:

- Oppvekstvilkår
- Fullføre utdanning
- Læringsplasser
- Norsk-opplæring

Redusere frafall:

- Senke sykefraværet
- Fokus på arbeidsmiljø

Øke inkluderingen:

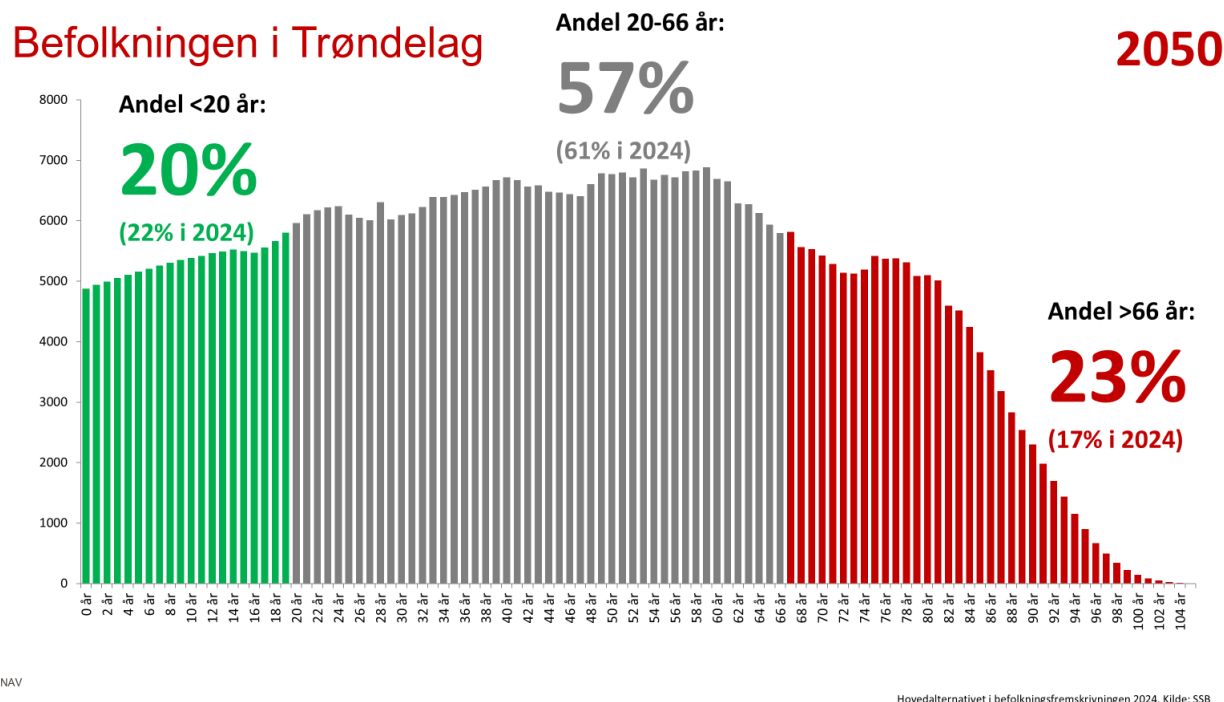
- Mer tverrsektorielt samarbeid
- Mindre diskriminering/senke krav
- Utdanning i tråd med behov
- Mer fleksibelt arbeidsliv

Utnytte dagens arbeidskraft:

- Fra deltid til heltid
- Se på oppgavefordeling

Forlenge arbeidslivet:

- Utsette avgangsalder
- Ta vare på seniorer
- Hindre aldersdiskriminering

Trøndelag mangler ikke **folk**. Det vi trenger er:

Redusert frafall etter helseutfordringer,
økt inkludering fra utenforskapet, og
utsatt avgangsalder før pensjonering.

Arbeidsmiljø har en sentral rolle i alle tre

